Teuvo Pohjolainen
18.6.2025

Lausunto Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi poliisilain 5 a luvun muuttamisesta ja eräiksi muiksi laeiksi (HE 29/2025 vp)

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan pyytämänä lausuntona otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä esitän kunnioittavasti seuraavan.

1 Yleistä

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poliisilakia, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia ja tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annettua lakia sekä sotilastiedustelulakia. Esityksessä ehdotetaan, että poliisilaissa selkeytettäisiin niin sanottua palomuurisääntelyä eli siviilitiedustelumenetelmän käytön aikana saadun rikosta koskevan tiedon luovuttamista rikostorjuntaan sekä siihen liittyvää henkilötietojen käsittelyä.

Ehdotuksen mukaan suojelupoliisille sallittaisiin tiedustelumenetelmän avulla saadun kansallista turvallisuutta vaarantavia rikoksia eli maanpetosrikoksia, valtiopetosrikoksia ja terrorismirikoksia koskevan rikostiedon luovuttaminen toimivaltaiselle viranomaiselle siihen katsomatta, mikä on kyseisistä rikoksista säädetty ankarin rangaistus. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi uusista rikostiedon luovutustarkoituksista, jotka olisivat kansallisen turvallisuuden suojaaminen ja rikoksen selvittämiseksi ja estämiseksi toimivaltaisen viranomaisen toiminnan suuntaaminen. Jos tietoa luovutettaisiin edellä mainituissa tarkoituksissa, kohdistuisi sen käyttöön rajoituksia oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden takaamiseksi ja siviili- sekä sotilastiedustelun suojaamiseksi. Esityksen olennaisena sisältönä on se, että tiedustelumenetelmän avulla saadun muun

tiedon kuin rikosta koskevan tiedon luovuttamiseen ei sovellettaisi palomuurisääntelyä, vaan muita poliisilain tai henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain säännöksiä myös siinä tapauksessa, että luovutuksensaajana olisi rikostorjuntaviranomainen.

Hallituksen esityksen mukaan sen tavoitteena on mahdollistaa suojelupoliisille ja sotilastiedusteluviranomaiselle tietojen luovutus kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi riittävän laajasti sekä selkeyttää tiedustelumenetelmän käytön avulla saadun rikosta koskevan tiedon luovutusta poliisille. Esityksen tavoitteena on selkeyttää poliisilain palomuurisäännöksiä myös niin, että sääntely ei rajoittaisi suojelupoliisin tai sotilastiedusteluviranomaisen mahdollisuutta luovuttaa tiedustelumenetelmän käytön avulla saatua tietoa Keskusrikospoliisille ja muulle toimivaltaiselle viranomaiselle tehdystä tai vielä estettävistä olevasta maanpetos-, valtiopetos- tai terrorismirikoksesta. Tämä koskisi myös rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus olisi alle kolme vuotta vankeutta.

Tavoitteena on myös, että suojelupoliisille mahdollistettaisiin henkilötiedon luovuttaminen puolustusliitto Natolle. Naton keskeinen tehtävä on taata jäsenvaltioidensa turvallisuus poliittisin ja sotilaallisin keinoin. Tiedonluovutuksen mahdollistaminen edistäisi siviilitiedusteluun liittyvää yhteistyötä Naton puitteissa. Esityksessä ehdotetaan myös mahdollisuudesta luovuttaa henkilötietoja Euroopan unionin virastolle ja toimielimelle, jonka tehtäviin kuuluu kansallisen turvallisuuden suojaaminen, oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen tai rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen.

Esityksen säätämisjärjestysperusteluissa ehdotuksia on arvioitu ennen muuta perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityisyyden suojan suhteen sekä vastaavien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kannalta.

Hallituksen esityksessä on katsottu, että ehdotetulla sääntelyllä suojataan toisia perusoikeuksia, ja sääntelyyn on painava yhteiskunnallinen intressi. Ehdotetulle sääntelylle voidaan siten katsoa olevan perusoikeuksien muodostaman kokonaisuuden kannalta hyväksyttävät ja yhteiskunnallisesti painavat perusteet. Esityksen mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä, mutta koska esityksessä on osin kyse uudesta sääntelystä tietojen luovutuksen suhteen, hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

2. Esityksen suhde perustuslain sääntelyyn

1. Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädettyä poliisilakia. Perustuslakivaliokunta on aikaisempaa poliisilakia säädettäessä luonnehtinut poliisilain valtiosääntöoikeudellista merkitystä toteamalla, että poliisilaki on tyypillisesti sellainen säädös, joka voi herkästi joutua ristiriitaan kansalaisten perusoikeuksien, varsinkin klassisten vapausoikeuksien, kanssa (PeVL 15/1994 vp, s. 1/II).

   Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin (PeVL 99/2022 vp) kiinnittänyt huomiota siihen, että poliisilain rikosten torjuntaa koskevien toimivaltuuksien sääntelylle on pakkokeinojen ja esitutkinnan sääntelyn tavoin ollut ominaista kehitys, jossa toimivaltuuksia lisätään tai niitä laajennetaan vähittäin. Lainmuutoksilla toteutettavat toimivallan laajennukset voivat sinänsä olla vähäisiä, mutta välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa on otettava huomioon myös jo aiemmin säädetyt valtuudet. Vähäinenkin laajennus toimivaltuuteen, jonka perustuslakivaliokunta on aikaisemmassa lausunnossa arvioinut olevan valtiosääntöoikeudellisesti moitteeton, voi antaa aihetta muuttaa välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden arviointia.

   Ehdotetut lainmuutokset ovat merkityksellisiä perustuslain 10 §:n 1 momentin turvaamien yksityiselämän suojan ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta on säädettävä tarkemmin lailla. Perustuslain 10 §:n mukaista suojaa täydentävät ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (Euroopan ihmisoikeussopimus) 8 artiklan mukainen yksityiselämän suoja sekä EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvattu yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa turvattu henkilötietojen suoja.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa määrätään, että jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Viranomaiset eivät artiklan mukaan saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi silloin kun laki sen sallii ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen ja rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

> Yksityiselämään puuttuminen on mahdollista ja voi olla verrattain laajamittaistakin, jos se tapahtuu EIS 8(2) artiklan edellyttämissä puitteissa. EIS 8(2) artiklan nojalla artiklan takaamiin oikeuksiin voidaan viranomaistoiminnassa puuttua, jos puuttuminen on kansallisen lain sallimaa, se tapahtuu tiettyjen artiklassa erikseen lueteltujen etujen turvaksi ja puuttumisen on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä. Yksi yksityiselämän ja siten myös luottamuksellisen viestinnän suojaan puuttumisen mahdollistavista eduista on kansallinen turvallisuus.

Kansallinen turvallisuus on siten yksi niistä perusteista, joka ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukaan voi oikeuttaa puuttumisen yksityiselämän suojaan. Valtioilla on varsin laaja harkintamarginaali sen suhteen, millaisen toiminnan ne katsovat vaarantavan kansallista turvallisuuttaan. Tuomioistuimen ratkaisukäytännön perusteella ainakin sotilaallinen maanpuolustus, terrorismintorjunta ja laittoman tiedustelutoiminnan torjunta kuuluvat kansallisen turvallisuuden piiriin (mm. Klass v. Saksa, Weber ja Saravia v. Saksa). Kansalliseen turvallisuuteen saattaa kuitenkin kohdistua monenlaisia uhkia, joita on vaikea ennakoida tai määritellä etukäteen. Tuomioistuimen mukaan tästä seuraa, että käsitteen selventäminen on ensisijaisesti jätettävä kansallisen käytännön varaan (Kennedy v. Yhdistynyt Kuningaskunta, 18.5.2010).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on ratkaisukäytännössään asettanut vähimmäisvaatimuksia salaisia tiedonhankintamenetelmiä koskevalle lainsäädännölle. Nämä ovat periaatteiltaan vastaavat riippumatta siitä, onko kyseessä perinteisistä salaisista pakkokeinoista, kuten telekuuntelusta tai muusta teknisestä tarkkailusta, vai modernista tietoverkoissa tapahtuvasta tiedonhankinnasta.

Vaatimus rajoituksen perustumisesta lakiin jakautuu neljään osaan: Ensinnäkin luottamuksellisen viestinnän suojaan puuttumisella on oltava oikeudellinen perusta. Toiseksi lainmukaisuuteen liittyy saavutettavuus: tiedon tilanteeseen sopivista oikeudellisista säännöistä on oltava saatavilla. Kolmantena osavaatimuksena on ennustettavuus. Tällä tarkoitetaan, että normien tulee olla riittävän tarkkarajaisia, jotta yksilö voisi päätellä tekojensa seuraukset. Neljännen osavaatimuksen muodostaa vallan väärinkäytön estäminen (Malone v. Yhdistynyt Kuningaskunta, 2.8.1984, Rotaru v. Romania, 27798/95).

Ihmisoikeustuomioistuin on lisäksi käytännössään määritellyt sellaisia lainsäädännön laatukriteerejä, jotka kansallisen normiston tulee täyttää. Huvig v. Ranska ja Kruslin v. Ranska -tapauksissa (molemmat 24.4.1990) tuomioistuin määritteli kuusi salaisia pakkokeinoja koskevalta sääntelyltä edellytettävää kriteeriä. Lainsäädännössä tulee ilmaista valvonnan mahdolliset kohderyhmät, sellaisten rikkomusten luonne, joissa valvonta tulee kyseeseen, valvonnan kesto, menetelmä, jolla

valvotuista keskusteluista raportoidaan, varotoimenpiteet tietoa luovutettaessa sekä nauhoitusten hävittäminen. Ihmisoikeustuomioistuin ei kuitenkaan aina aivan johdonmukaisesti ole tarkastellut kaikkien kriteerien täyttymistä (R.E. v. Yhdistynyt Kuningaskunta, 27.10.2015), vaan tarkastelu on määräytynyt puuttumisen vakavuusasteen perusteella.

Luottamuksellisen viestinnän suojan rajoituksen välttämättömyyden testi sisältää kolme keskeistä osaa. Rajoitukselle on oltava painava yhteiskunnallinen tarve (pressing social need), puuttumisen ja tavoiteltavan hyväksytyn päämäärän tulee olla oikeassa suhteessa keskenään (reasonable relationship between the interference and pursued legitimate aim) ja kolmanneksi puuttumiselle pitää olla relevantit ja riittävät perustelut.

Tiedustelua koskevissa tapauksissa ihmisoikeustuomioistuin on usein tarkastellut lainmukaisuutta ja rajoituksen välttämättömyyttä niitä tarkemmin erottelematta (Kennedy v. Yhdistynyt Kuningaskunta, Roman Zakharov v. Venäjä 4.12.2015).

Zakharov-tapauksessa tuomioistuin piti ongelmallisena muun muassa tiedusteluviranomaisille jäävää lähes rajatonta valtaa määritellä, missä tilanteissa ja millaisten tapahtumien perusteella viesteihin voidaan puuttua. Viranomaiset pystyivät tapauksessa lähes rajoituksetta määrittelemään tapahtumat ja toimenpiteet, jotka muodostavat uhkan turvallisuudelle (on kyse sitten kansallisesta, sotilaallisesta, taloudellisesta tai ympäristöturvallisuudesta), ja viranomaisilla oli myös laaja harkintavalta sen määrittelemisessä, miten vakava uhka oikeuttaa salaisten tiedonhankintakeinojen käyttöön. Näin avoimeksi jätetty lainsäädäntö antoi tuomioistuimen mukaan mahdollisuudet väärinkäytöksille (kohta 248).

Tuomioistuimen käytännössä on myös edellytetty, että tiedonhankinnan tulee olla ehdottoman välttämätöntä demokraattisten instituutioiden suojaamiseksi ja saatavan elintärkeän tiedon ehdottoman välttämätöntä tiedusteluoperaation kannalta. Salaiseen tiedonhankintaan pitää olla aina korkea kynnys. Järjestelmät pitää rakentaa siten, että niitä käytetään säästeliäästi ja ainoastaan erittäin perustelluissa tapauksissa. Mallit, joissa viranomaisille jätetään liikaa harkintavaltaa, ovat Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mielestä aina alttiita väärinkäytöksille eivätkä ole siten yhteensopivia Euroopan ihmisoikeussopimuksen asettamien vaatimusten kanssa (Szabó ja Vissy v. Unkari 12.1.2016).

Antaessaan mietinnön perustuslain 10 §:n muutosehdotuksesta (PeVM 4/2018 vp) perustuslakivaliokunta painotti, että perustuslain 10 §:n 4 momentin rajoissa säädettävien valtuuksien, esimerkiksi siviili- ja sotilastiedustelua koskevissa hallituksen esityksissä

tiedusteluviranomaisille ehdotettavien toimivaltuuksien, on oltava sopusoinnussa myös Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden, erityisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksen, ja EU-oikeuden kanssa.

Valiokunta on perinteisesti korostanut myös, että perustuslaissa turvattu perusoikeussuojan taso voi olla korkeampi kuin suojan vähimmäistason asettavista ihmisoikeusvelvoitteista johtuu (PeVL 59/2017 vp, PeVL 43/2016 vp, PeVL 24/2016 vp, PeVL 59/2014 vp). Niinpä valiokunta korosti mietinnössään tarvetta seurata Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja Euroopan unionin tuomioistuimen käytäntöä tiedustelutoiminnan alalla. Valiokunta katsoi, että tämän oikeuskäytännön mukaisesti on arvioitava ehdotettuja uusia poikkeusperusteita kansallista lainsäädäntöä valmisteltaessa ja säädettäessä samoin kuin sovellettaessa sitä viranomaisissa ja tuomioistuimissa.

> Perustuslakivaliokunnan mielestä kansallisen turvallisuuden suojaamiseen voi sinänsä sisältyä erittäin painavia perusteita rajoittaa henkilötietojen suojan ja yksityiselämän suojan perusoikeuksia. Tässä yhteydessä perustuslakivaliokunta on viitannut siihen, että kansallisella turvallisuudella voidaan myös EU-oikeudessa perustella toimenpiteitä, joilla puututaan perusoikeuksiin vakavammin kuin toimenpiteillä, joita perusteltaisiin jollain muulla tavoitteella (ks. myös esim. tuomio 6.10.2020, La Quadrature du Net ym., C-511/18, C-512/18 ja C520/18, 136 kohta). (PeVL 48/2022 vp, s. 4).
>
> Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan mukaan, siltä osin kuin perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat. EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä. Samoin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä katsottu kattavan myös henkilötietojen suojan.
>
> Uudistettu perustuslain 10 § korostaa välttämättömyyttä tiedustelutoiminnan sallittavuuden ehtona. Luottamuksellisen viestin salaisuuden rajoittamisen on oltava välttämätöntä, mikä edellytys seuraa myös perusoikeuksien yleisistä rajoitusedellytyksistä. Asian merkityksen ja sääntelyn systematiikan (useiden kvalifioitujen lakivarausten kirjoitustavan) vuoksi

välttämättömyys on kuitenkin edelleen mainittu säännöksessä erikseen. Välttämättömyysvaatimus tarkoittaa, että rajoitus on sallittu vain, jollei hyväksyttävä tavoite (tiedon hankkiminen säännöksessä tarkoitetusta toiminnasta) ole saavutettavissa luottamuksellisen viestin salaisuuteen vähemmän puuttuvin keinoin (PeVM 4/2018 vp).

> *Välttämättömyysvaatimuksesta johtuu, ettei perustuslain 10 §:n 4 momentti salli rajoittamatonta ja yksilöimätöntä puuttumista luottamuksellisen viestin salaisuuteen. Sitä vastoin säännös edellyttää kaikilta rajoituksilta välttämättömyyttä ja oikeasuhtaisuutta sekä sopusointua kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden ja Euroopan unionin oikeuden kanssa. Tavallisen lain tasoisessa sääntelyssä on näin ollen säädettävä tiedonhankintatoimivaltuuksien yksilöimisestä, sekä huolehdittava siitä, että tiedon hankkimisessa puututaan luottamuksellisen viestin salaisuuteen mahdollisimman kohdennetusti ja rajoitetusti.*

2. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan 35/2018 vp todennut, että tiedustelutoiminnassa kysymys on luonteeltaan erilaisesta toiminnasta kuin poliisilain mukaisessa salaisten tiedonhankintakeinojen tai pakkokeinolain mukaisten salaisten pakkokeinojen käyttämisessä. Tämä tarkoittaa, että kysymys käyttötarkoitussidonnaisuudesta korostuu, kun arvioidaan mahdollista ylimääräistä tietoa tai sitä muistuttavaa tietoa koskevaa sääntelyä.

   Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisesti henkilötiedot on kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä käy ilmi, että se merkitsee ensinnäkin sitä, että tarkoitukset on yksilöitävä viimeistään henkilötietojen keruun yhteydessä, toiseksi sitä, että käsittelyn tarkoitukset on ilmaistava selvästi, ja lopuksi sitä, että kyseisillä tarkoituksilla taataan erityisesti asetuksen 2016/679 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu lainmukainen käsittely. Sitä, että rekisterinpitäjä tallentaa vastaluotuun tietokantaan toisessa tietokannassa säilytettyjä henkilötietoja ja säilyttää niitä kyseisessä uudessa tietokannassa, on pidettävä kyseisten tietojen myöhempänä käsittelynä. (ks. esim. tuomio 20.10.2022, C-77/21, Digi Távközlési és Szolgáltató Kft., jäljempänä ”Digi”, 27 ja 29 kohta)

   Tuomioistuin on katsonut, että kysymys henkilötietojen myöhemmän käsittelyn yhteensopivuudesta kyseisten tietojen alkuperäisen keruun tarkoitusten kanssa herää vain siinä tapauksessa, että mainitun myöhemmän käsittelyn tarkoitukset eivät ole samat kuin alkuperäisen

keruun tarkoitukset. Tuomioistuin on lisäksi katsonut, että yleisen tietosuoja asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetty käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate ei ole esteenä tietojen myöhemmälle käsittelylle toisessa tietokannassa, jos tällainen myöhempi käsittely sopii yhteen niiden erityisten tarkoitusten kanssa, joita varten henkilötiedot on alun perin kerätty. (Digi-tuomion 34 ja 45 kohta)

Tietojen käyttötarkoitussidonnaisuuden ohella tuomioistuin on kiinnittänyt huomiota 5 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaiseen tietojen minimoinnin periaatteeseen, jonka mukaan henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeen suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Tuomioistuin on tässä yhteydessä myös kiinnittänyt huomiota siihen, että kun vain osa tiedoista vaikuttaa tarpeellisilta, on harkittava tietojen suojaamista koskevia lisätoimenpiteitä, kuten yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 5 alakohdassa tarkoitettua rekisteröityjen nimien pseudonymisoimista tai mitä tahansa muuta toimenpidettä, jolla pyritään minimoimaan tällaisen asiakirjan esittämisestä aiheutuvaa henkilötietojen suojaa koskevan oikeuden rajoitusta. (tuomio 2.3.2023, C268/21, Norra Stockholm Bygg, 54 ja 56 kohta)

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti korostanut arkaluonteisten tietojen käsittelyn välttämättömyyden vaatimuksen ohella erityisesti käyttötarkoitussidonnaisuuden vaatimusta. Valiokunta on pitänyt mahdollisena tehdä käyttötarkoitussidonnaisuudesta vain täsmällisiä ja vähäisiksi luonnehdittavia poikkeuksia. Tällainen sääntely ei myöskään saa johtaa siihen, että muu kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvä toiminta muodostuu rekisterin pääasialliseksi tai edes merkittäväksi käyttötavaksi (ks. PeVL 37/2024 vp, kappale 14, PeVL 40/2021 vp, s. 5 kappale 15, PeVL 15/2018 vp, s. 45, PeVL 1/2018 vp, s. 4, PeVL 14/2017 vp, s. 5–6).

Sallittaessa henkilötietojen käsittely muuhun kuin niiden alkuperäiseen käyttötarkoitukseen on lisäksi huomioitava EU:n yleisestä tietosuoja-asetuksesta seuraavat 41 vaatimukset, joita seuraa erityisesti tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdasta ja 23 artiklasta. Rekisteröidyn oikeuksiin puuttuvan lainsäädäntötoimenpiteen, jolla rajoitetaan käyttötarkoitussidonnaisuuden vaatimuksen soveltamista, on erityisesti oltava demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi, kuten rekisteröidyn suojelu tai jäsenvaltion yleiseen julkiseen etuun liittyvät tärkeät tavoitteet.

Sääntelyssä on lisäksi tarpeen huomioida kyseisten tietojen mahdollinen arkaluonteisuus (tuomio 7.12.2023, yhdistetyt asiat C 26/22 ja C 64/22, Schufa Holding, 73 kohta).

Esillä olevassa hallituksen esityksessä on useita säännöksiä, joiden nojalla tiedustelutoiminnassa saatuja tietoja voidaan tai pitää luovuttaa rikosasioiden esitutkintaviranomaisille. Osa säännöksistä on vain täsmennyksiä perustuslakivaliokunnan jo aikoinaan käsittelemiin poliisilain säännöksiin. Esityksessä on kuitenkin myös uusia säännöksiä. Niistä voidaan nostaa esille ainakin kaksi: Ensinnäkin ehdotettuun 44 §:n on esitetty lisättäväksi säännös, jonka mukaan Suojelupoliisi saa ilmoittaa hankkeilla olevasta rikoksesta ja luovuttaa rikosta koskevaa tietoa toimivaltaiselle viranomaiselle sellaisen rikoksen estämiseksi, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta. Uudessa säännöksessä on määritelty toimivaltaisiksi viranomaisiksi, siis tietojen luovutuksen saajiksi 3 momentin tapaan, poliisi, Rajavartiolaitos, Tulli ja Puolustusvoimat. Pidän tätä täsmennystä perusteltuna.

Uusi ehdotettu 44 a § sääntelee ”tiedon luovuttamista eräissä tapauksissa”. Ehdotuksen mukaan ”Suojelupoliisi saa ilmoittaa 44 §:n 3-5 momentissa tarkoitetusta rikoksesta ja luovuttaa sellaista rikosta koskevaa tietoa kyseisissä momenteissa tarkoitetuille viranomaisille myös kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ja muuksi luovutuksensaajan toiminnan suuntaamiseksi.”

Pidän tätä säännösehdotusta jossain määrin ongelmallisena ottaen huomioon vaatimus perusoikeuksia rajoittavien säännösten täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta. Mitä tarkoittaa tietojen luovuttamisoikeus ”muuksi luovutuksensaajan toiminnan suuntaamiseksi”?

3. Esitykseen liittyy muutosehdotus henkilötietojen luovuttamiseen kansainvälisessä yhteistyössä. Uutena mahdollisena tietojen saajana voisi olla mm. Nato ja sen toimielimet. Tämä on merkittävä muutos ja se perustuu Pohjois-Atlantin sopimusta koskevaan lakiin (442/2023) sekä sen voimaansaattamisasetukseen (644/2023). Tietojen vaihto Naton puitteissa on ymmärrettävää kansallisen turvallisuuden takaamiseksi.

Ottaen huomioon ihmisoikeustilanteet joissakin Naton jäsenvaltioissa pidän erittäin tärkeänä, että harkittaessa tietojen luovuttamista otetaan huomioon 57 §:n 5 momentti, jonka mukaan Kansainvälinen yhteistyö ja tietojen vaihto on kielletty, jos on perusteltua aihetta epäillä, että jotakin henkilöä tämän yhteistyön tai tietojen luovuttamisen vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu, vaino, mielivaltainen vapaudenriisto tai epäoikeudenmukainen oikeudenkäynti.